

Karpilovska, S.Ya., Mitelman, R.Y., Syniavskiy, V.V., Tkachenko, O.M., Fedoryshyn, B.O., & Yashchyshyn, O.O. (1997). *Osnovy profesiohrafii [Basics of Profesiography]*. Kyiv: MAUP. [in Ukrainian].

Kuzmenko, M. D. (2013). Psychological diagnostics for professional suitability of candidates for enlistment to the Armed Forces of Ukraine. *The Advanced Science Journal*, 4. [in English].

Pro skhvalennia Stratehii rozvytku informatsiinoho suspilstva v Ukraini: Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy [On approving the strategy of reforming the system of the State Service of Emergencies of Ukraine] (2017). *Ofitsiynyi visnyk Ukrainy – Official bulletin of Ukraine*, 13. [in Ukrainian].

Rotar, V. B. (2017). Studying levels of future civil defense specialists' professional competence components. *Science and Education*, 6. [in English].

Sadkovyj, V. P., & Timchenko, O. V. (Eds.). (2017). *Aktualjni doslidzhennja v suchasnij vitchyznjanij ekstremalnij ta kryzovij psykholohiji [Current research in modern native extreme and crisis psychology]*. Kharkiv: FOP Mezina V.V. [in Ukrainian].

Skomorovsky, A., & Sudom, K. A. (2011). Psychological well-being of Canadian forces officer candidates: the unique roles of hardiness and personality. *Military Medicine*, 4. [in English].

Toscano, W. B. (2013). Psychophysiological studies in extreme environments. *Pol J Aviat Med Psychol*, (19) 4. [in English].

UDC 159.92

Світлана ШЕВЧЕНКО – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, вул. Гетьманська, 20, м. Мелітополь, Україна, 72312 (Svetlanashev1986@gmail.com)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8281-243X>

ResearcherID: <http://www.researcherid.com/rid/C-8342-2018>

Svetlana SHEVCHENKO – PhD in Psychology, Associate Professor of the Department of Psychology, Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, 20 Getmanska street, Melitopol, Ukraine, postal code 72312 (Svetlanashev1986@gmail.com)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНИХ ВІДНОСИН В АКАДЕМІЧНІЙ ГРУПІ ЯК УМОВА ФОРМУВАННЯ КОЛЕКТИВУ

Анотація. *Мета дослідження* - аналіз та оцінка рівня розвитку в академічній групі соціальних відносин, характерних для колективу, наявність яких забезпечує формування сприятливого психологічного мікроклімату. **Методологія дослідження** спирається на особистісно-орієнтований підхід у розвитку особистості й колективу, наукові праці з означеної проблеми І. Д. Беха, Т. В. Алексєєвої, В. В. Крижанівської, В. М. Чернобровкіна, Л. Я. Рубіної, С. Каверіна та інших, поєднання теоретичних (теоретико-методологічний аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження, аналіз, систематизація та узагальнення отриманої інформації) та емпіричних (психодіагностичне тестування) методів. Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувалась теоретичною обґрунтованістю вихідних положень; використанням надійної і валідної діагностичної бази; репрезентативністю вибірки досліджуваних; поєднанням кількісної і якісної обробки одержаних даних. **Наукова новизна** статті полягає у спробі на теоретичному та емпіричному рівнях дослідити особливості розвитку соціальних відносин в академічній групі, що виступають умовою формування її як колективу, уточненні змісту поняття «колектив», розширенні уявлень про фактори, що впливають його формування. **Висновки.** Здоровий психологічний клімат колективу, доброзичливі взаємини у групі сприяють їй високій продуктивності праці і нормальному самопочуттю її членів. Ворожість, а тим більше конфліктні взаємини в академічній групі знижують працездатність, створюють умови для внутрішнього дискомфорту здобувачів. Результати проведеного дослідження показали, що для більшості здобувачів вищої освіти головним є доступність для всіх членів групи інформації, емоційні стосунки між членами групи, а вже потім - прагнення разом вирішувати всі питання, єдність думки членів групи і здатність до організованості в структурі взаємин. Тобто, всіх тих видів відносин, які є вирішальними при визначенні групи як колективу і забезпечують формування сприятливого психологічного мікроклімату в ній. В сукупності увесь комплекс факторів й умов навчання здобувачів вищої освіти має в кожному окремому випадку позитивний або негативний вплив на формування групи як колективу.

Ключові слова: колектив, соціальні відносини, академічна група, психологічний мікроклімат, взаємини.

DEVELOPMENT OF SOCIAL RELATIONS IN THE ACADEMIC GROUP AS A TEAM BUILDING CONDITION

Summary. *The aim of the research* is to analyze and assess the level of development of academic group's social relations, which are characteristic feature of a team, and to identify in what way these social relations ensure the creation of a favorable psychological microclimate. **The research methodology** is based on a personality-centered approach to the development of an individual and a team; scientific works by I. D. Bekh, T. V. Alekseeva,

V. V. Kryzhanovskaya, V. M. Chernobrovkin, L. Ya. Rubina, S. Kaverin, which deal with the identified issue; a combination of theoretical (analysis of psychological and pedagogical literature on the research issue, systematization and generalization of the received data) and empirical (psychodiagnostic testing) methods. Reliability of the research results have been provided by a theoretical validity of the starting points; use of reliable and valid diagnostic tools; representativeness of a sample of test subjects; combination of quantitative and qualitative processing of the obtained data. **The scientific novelty** of the article can be seen in an attempt to research the features of the development of social relations in an academic group at theoretical and empirical levels; these relations act as a condition for a team building. In the article the author has also provided a clarification of such concept as "team", and researched the factors influencing team building. **Findings.** The healthy psychological climate of a team and friendly relationships in a group facilitate high academic achievements, promote well-being of the team members. Hostility and conflict relations in the academic group reduce working capacity and provide conditions for team members' inner discomfort. The research findings have showed that all team members consider the availability of information and emotional relationships between them to be a main thing for the majority of applicants for higher education. The applicants have also emphasized the importance of group problem solving, consensus among team members and ability to be organized in the structure of relationships. Thus, the presence of all those types of relationships, which are crucial for team building, ensure the creation of a favorable psychological microclimate in it. Collectively, the whole complex of factors and conditions of students' training in each single case has a positive or negative impact on the team building.

Key words: team, social relations, academic group, psychological microclimate, relationships.

Постановка проблеми. Сучасні дослідження психологів в області міжособистісних взаємин показують, що здоровий психологічний клімат колективу, доброзичливі взаємини у групі сприяють і високій продуктивності навчальної діяльності і нормальному самопочуттю її членів. Ворожість, а тим більше конфліктні взаємини знижують працездатність, створюють умови для внутрішнього дискомфорту (Крижанівська, 1980). Характер і сила впливу групи на здобувачів залежать від того, який психологічний клімат склався в академічній групі під впливом суспільно значимої освітньої діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В.Секун в своїй роботі зазначив, що в студентській групі існують два види відносин: офіційні, встановлення яких обумовлено раціональними мотивами, і неофіційні, де превалюють емоційні стосунки (Секун, 1976). Саме неофіційні відносини є в студентському віці найбільш значимими. Однак, як зазначила Н.Творогова, у здобувачів вищої освіти існують три групи потреб, що визначають їх прагнення до створення референтної групи: 1) потреба в захисті – тобто уникнення невдачі, прагнення зберегти своє становище в групі; 2) потреба в досягненнях, авторитеті, самореалізації; 3) потреба в радості, гарнє самопочуття, настрої, любові (Творогова, 2002). В академічних групах яскраво виражені орієнтації на внутрішню групові цілі, які мають найбільшу цінність. При цьому ділові відносини в навчальній діяльності розвинені дуже слабо. Але дослідники встановили, що між рівнем розвитку колективу і рівнем ставлення здобувачів до навчання існує прямий зв'язок (Алексеева, 2008, с. 41–42).

У формуванні академічної групи колективу велике значення набуває психологічний клімат у взаєминах її членів, викладачів й здобувачів вищої освіти. Вони повинні будуватися на принципах моралі: самоповаги і самовиховання, поваги один одного, взаємодопомоги, творчої ініціативи, вірності професійному обов'язку, гуманізму, високої відповідальності та ін. (Бачериков, 1988, с. 120). Згідно з дослідженням В.Чіркової і Е.Ділісі, на яких посиляється у своїй роботі Т.В. Алексеева, існує суттєвий зв'язок між стилем педагога і пріоритетами внутрішніх прагнень здобувачів. Проведені дослідження показали, що значущою для здобувачів молодших курсів є така риса викладача, як вміння зрозуміти першокурсника (Алексеева, 2008, с. 41–42).

Першою і основною умовою виховної ефективної взаємодії педагога і здобувача, зазначає І. Д. Бех, є наявність довіри і позитивних відносин між ними, заснованих на взаємній повазі. Без цієї умови важко розраховувати на успіх всього виховного процесу в цілому, так як по байдужих, рольових чи негативних взаємин психологічна ефективність навіть найвитонченіших виховних впливів буде мінімальною (Бех, 2003, с. 259–261). Викладач повинен керувати не тільки індивідуальною професійно-навчальною діяльністю, а й загальною, тобто взаємодією здобувача з педагогом і однолітками (Бех, 2012, с. 33). Адже суб'єкт пізнання (здобувач вищої освіти) ніколи не вчиться ізольовано, а завжди живе в реальному колективі і завжди (реально або нереально, свідомо чи ні) порівнює свої дії, їх оцінку педагогом з діями і оцінками своїх товаришів, прагне завоювати бажане місце в навчальному колективі. Організуючи колективну професійно-навчальну діяльність групи, педагог створює умови для розвитку у нього вміння оцінювати себе з різних точок зору – в залежності від місця і функцій у спільній роботі. Підвищується також відповідальність перед іншою людиною (а на цій підставі – і перед суспільством в цілому), вміння приймати рішення, що стосуються не тільки себе, але і іншу людину. Це сприяє виробленню в нього активної життєвої позиції, здатності до саморегуляції і більше адекватної самооцінки, прийомів узгодження своїх дій і координації з іншими учасниками діяльності, вміння долати конфлікти в ході спілкування. Участь у колективній і груповій роботі покращує професійно і підвищує мотивацію здобувачів. Через групову роботу педагог може керувати розвитком особистісних взаємин всередині групи і одночасно соціальними мотивами. Одночасно зростає ініціатива, число контактів і різних форм спілкування з однолітками в процесі навчання (Бех, 2003, с. 260).

Актуальним зараз стає особистісно-орієнтований підхід до навчання і виховання, який по-новому визначає основне завдання освіти – створення максимально сприятливих умов для особистісного і розумового розвитку особистості (Чернобровкін, 2010, с. 138–139). Акумулюючи досвід сучасних психологічних досліджень,

В. М. Чернобровкін підкреслив, що реалізація цього завдання досягається через організацію особистісно орієнтованого середовища взаємодії у ЗВО, де до здобувача ставляться як до унікальної особистості, індивідуальність якої усвідомлена і прийнята педагогами. На думку В.М. Чернобровкіна, таке середовище пронизане духом гуманізації, демократизації, недирективної педагогіки. Її найважливішими характеристиками є: атмосфера довіри, доброзичливості, співпереживання і поваги; оптимістична віра в особистісний потенціал кожного здобувача; співробітництво, діалогічна взаємодія; відсутність примусу, терпимість до недоліків; розширення прав здобувача як суб'єкта освітнього процесу; індивідуальний підхід. Важливим також є створення змістовно збагаченого пізнавального середовища, в якій здобувачі можуть підбирати навчальні предмети і вибирати навчальний матеріал (Чернобровкін, 2010, с. 140–141).

В процесі спільної навчально-професійної діяльності виникають соціально-психологічні явища, які мають істотний вплив на поведінку і особистість здобувача: громадська думка, колективний настрій, традиції. Громадська думка може сприяти формуванню соціально-адаптивних форм поведінки і соціально значущих якостей особистості. Традиції сприяють вирішенню питання масового залучення здобувачів до процесу виховання нового покоління на якісно нових ціннісних орієнтаціях і пріоритетах (Алексеева, 2008, с. 41–42).

У групі відбувається практичне засвоєння позитивного досвіду. «Колектив визначає і розвиває ті риси особистості, які мають найбільшу соціальну цінність», – констатовано Л. Я. Рубіною. Підтримуючи цю думку, К. Делікатний додає, що академічна група може в різних випадках життя виробляти неоднаковий вплив на її членів. В одному випадку група позитивно впливає на здобувача, на його ставлення до навчально-пізнавальної діяльності, а в іншому – може чинити негативний вплив на молоду людину, гальмувати її активність. Дуже важливо, щоб академічна група була по кожному з її членів референтної, тобто мала значний вплив на формування переконань здобувачів, їх особистісних установок, ставлення до оточуючих людей і навчання. Для цього необхідно, щоб група формувалася як згуртований, об'єднаний загальними цілями, чітко діючий колектив, думкою якого буде пишатися кожен з його членів. Велике значення мають відносини, які складаються в групі, атмосфера товариської взаємодопомоги, почуття ліктя. Психологічна та інтелектуальна єдність груп – це здатність виробити спільну думку, встановити своєрідний динамічний баланс між інтелектуальною самостійністю кожного і необхідністю підпорядкування думці більшості у вирішенні питань роботи групи. Атмосфера в групі багато в чому визначає самопочуття здобувача, його ставлення до навчання, успішність оволодіння своєю професією (Делікатний, 1994, с. 32–33).

Посилаючись на думку С. Каверіна, Т. В. Алексеева виділила три типи здобувачів вищої освіти з різним ступенем готовності до колективних дій. Перший тип складають здобувачі з повним прийняттям створених в колективі відносин. Другу групу утворює молодь, яка «приймає умови» колективу в одному виді діяльності, наприклад, у навчальній, і не приймає їх в інших, наприклад, в сфері побуту, де вона залишається ізольованою. У третю групу входять здобувачі, які не приймають і не виявляють колективістської спрямованості в одному виді діяльності (Алексеева, 2008, с. 50).

Як зазначив І. Д. Бех, враховуючи виховну силу колективу, одночасно неможливо недооцінювати вплив на особистість так званих малих груп, зокрема еталонної. Індивід, будучи членом однієї групи, може приймати (або не брати) цінності, погляди і норми іншої групи. На думку такої еталонної групи осіб іноді вважається більше, ніж на думку офіційної групи, куди вона входить за своїм соціальним становищем. Так, для здобувача еталонної групою може стати компанія друзів, яка надає на нього більший вплив, ніж викладачі та батьки (Бех, 2003, с. 102–103).

Мета статті – аналіз та оцінка рівня розвитку в академічній групі соціальних відносин, характерних для колективу, наявність яких забезпечує формування сприятливого психологічного мікроклімату.

Виклад основного матеріалу. З метою комплексної оцінки рівня розвитку в групі відносин, характерних для колективу, наявність яких забезпечує сприятливий психологічний мікроклімат в групі нами було проведено дослідження з використанням методики «Соціально-психологічна самоаттестации групи як колективу» (авт. С. Ю. Головей). Вибірка складала 285 першокурсників Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького. Звичайно, на початковому етапі навчання академічні групи ще не є повноцінними колективами, але пріоритетність певних видів відносин вже простежується. Адже атмосфера психологічної та інтелектуальної єдності групи, її відкритість, контактність, безумовно виступають сприятливим ґрунтом для подальшого розвитку групи як колективу.

За допомогою даних методики «Соціально-психологічна самоаттестации групи як колективу» (авт. С. Ю. Головей) були отримані показники з розвитку в групі окремих соціальних відносин, що впливають на формування психологічного мікроклімату в групі і виступає однією з психологічних умов формування групи як колективу (Таблиця 1).

Таблиця 1

Розвиток у групі соціальних відносин (n = 285)

Види соціальних відносин	Показники розвитку (у %)
інформованість	28,07
контактність	20,71
відкритість	19,65

відповідальність	10,18
колективізм	9,47
єдність думки	6,66
організованість	5,26

Отже, як ми можемо бачити з таблиці 1, у 28,07% здобувачів серед інших видів відносин домінує інформованість, тобто доступність всім членам групи необхідної інформації про стан справ в ній і по кожному її члену. У 20,71% першокурсників виявлена контактність як головний вид відносин в групі, що вказує на взаємну товариськість, особистісні, емоційно-безпосередні стосунки між більшістю членами групи, вони зацікавлені в ефективній роботі, беруть активну участь у вирішенні спільних завдань і співпрацюють один з одним. У 19,65% опитаних визначена відкритість як здатність групи приймати кожного її члена, розуміти і поважати його. Діагностика показала також, що тільки 10,18% випробовуваних виділяють розвиток в своїх групах відповідальності, що вказує на ставлення їх до спільної розумової та навчальної діяльності, до умов і завдань, які стоять перед групою. Найменший відсоток отримали такі види відносин як колективізм (9,47%) - прагнення групи разом вирішувати всі питання, зберігаючи і зміцнюючи групу як ціле, перешкоджаючи її руйнуванню; єдність думки (6,66%), що характеризує наявність в групах загальної, чіткої для всіх мети, що розуміється і усвідомлюється кожним як його власна; організованість (5,26%) як здатність груп самостійно організувати свою роботу і дозвілля, швидко створювати організаційну структуру ділових взаємин, необхідних для ефективної групової роботи.

Висновки. Отримані показники цілком виправдані, адже на початку навчання для більшості студентів головним є доступність для всіх членів групи інформації, емоційні стосунки між членами групи, а вже потім - прагнення разом вирішувати всі питання, єдність думки членів групи і здатність до організованості в структурі взаємин. Тобто, всіх тих видів відносин, які є вирішальними при визначенні групи як колективу і забезпечують формування сприятливого психологічного мікроклімату в ній. Таким чином, спираючись на досягнення науки в питаннях досліджень соціальних відносин, беручи до уваги результати проведеного дослідження, можна зробити висновок, що в сукупності весь комплекс факторів й умов навчання у ЗВО має в кожному окремому випадку позитивний або негативний вплив на формування групи як колективу. **Перспективним напрямом подальших** досліджень вважаємо розробку й впровадження ефективної системи психолого-педагогічних заходів з формування академічної групи як колективу.

СПИСОК ВИКОРИСТАННЯ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ:

- Алексєєва, Т. В.** (2008) *Соціально-психологічні аспекти адаптації: монографія*. Донецьк: Вебер, 230 с.
- Бачериков, Н. Е, Воронцов, П. & Доброміль Э. И.** (1988) *Психогигиена умственного труда учащейся молодежи*. М.: Здоровья, 168 с.
- Бех, І. Д.** (2003) *Виховання особистості. (в 2 кн. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади)*. К.: Либідь, 280 с.
- Бех, І. Д.** (2003) *Виховання особистості (в 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади)*. К.: Либідь, 344 с.
- Бех, І. Д.** (2012) *Особистість у просторі духовного розвитку: навч. посіб.* К.: Академвидав, 256с.
- Делікатний, К. Г.** (1994) *Становлення студента: питання адаптації випускника школи у вузі*. К.: Знання, 47 с.
- Крижанівська, В. В.** (1980) *Розумова діяльність і шляхи підвищення працездатності*. К.: Здоров'я, 112 с.
- Секун В.** (1976) *Индивидуально-психологические особенности и взаимоотношения студентов*. Минск: Высшая школа, 188 с.
- Творогова Н. Д.** (2002) *Общение: диагностика и управление*. М.: Смысл, 246 с.
- Чернобровкін, В. М.** (2010) *Психологія прийняття педагогічних рішень: монографія*. Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 448 с.

REFERENCES

- Aleksieieva, T. V.** (2008) *Sotsialno-psykholohichni aspekty adaptatsii [Socio-psychological aspects of adaptation]* Donetsk: Veber [in Ukrainian].
- Bacherykov, N. E, Vorontsov, P. & Dobromyl Ya.Y.** (1988) *Psykhohyhyena umstvennoho truda uchashcheisia molodezhy [The mental health of students]* Moskva: Zdorovia [in Russian].
- Bekh, I.D.** (2003) *Vykhovannia osobystosti [Personal education]. (Vol. 1)*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Bekh, I.D.** (2003) *Vykhovannia osobystosti [Personal education]. (Vol. 2)*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Bekh, I.D.** (2012) *Osobystist u prostori dukhovnoho rozvytku [Personality in the space of spiritual development]* Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
- Chernobrovkin, V.M.** (2010) *Psykhohohiia pryiniattia pedahohichnykh rishen [Psychology of pedagogical decision making]* Luhansk: Vyd-vo DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
- Delikatnyi, K.H.** (1994) *Stanovlennia studenta: pytannia adaptatsii vypusknyka shkoly u vuzi [Becoming a student: issues of adaptation of a graduate school]* Kyiv: Znannia [in Ukrainian].
- Kryzhanivska, V.V.** (1980) *Rozumova diialnist i shliakhy pidvyshchennia pratsezdatsnosti [Mental activity and ways to improve performance]* Kyiv: Zdorov'ia [in Ukrainian].
- Sekun, V.** (1976) *Yndyvudualno-psykholohicheskye osobennosti y vzaymootnosheniya studentov [Individual psychological characteristics and student relationships]* Mynsk: Vysshaia shkola [in Russian].

Tvorogova, N. (2002). *Obshchenye: dyahnostyka y upravlenye [Communication: diagnostics and management]* Moskva: Smysl [in Russian].

UDC 376.016:811-056.31-053.5

Вікторія ШЕВЧУК – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, індекс 36000 (shevchukviktoriiapnpu@gmail.com)

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-7101-7617>

Victoria SHEVCHUK – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Department of Psychology, Poltava National Pedagogical University named after VG Korolenko, vul. Ostrogradsky, 2, Poltava, Ukraine, index 36000 (shevchukviktoriiapnpu@gmail.com)

ОСОБЛИВОСТІ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЗАТРИМКОЮ ПСИХІЧНОГО РОЗВИТКУ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Анотація. Мета роботи. Дослідження включає вивчення особливостей мимовільного запам'ятовування у дітей старшого дошкільного віку із затримкою психічного розвитку при вивченні іноземної мови. **Методологія.** Філософське положення про мову як продукт загально-історичного розвитку людства, як найважливіший засіб спілкування і соціальної взаємодії, про роль мовленнєвої діяльності в розвитку комунікативної сфери дитини із затримкою психічного розвитку; положення про наявність у кожної дитини з обмеженими можливостями збережених функцій, спираючись на які доцільно розвивати її потенційні можливості; положення спеціальної психології про загальні закономірності нормального та аномального розвитку. **Наукова новизна.** За допомогою психодіагностичних методик проведено дослідження рівнів мимовільного запам'ятовування іноземної лексики дітьми старшого дошкільного віку, які мають затримку психічного розвитку та їх ровесників з нормальним розвитком. **Висновки.** На прикладі дослідження мимовільної пам'яті 45 дітей із затримкою психічного розвитку та 42 старших дошкільників з нормальним розвитком, була виявлена закономірність: краще запам'ятовується наочний матеріал при активній взаємодії з ним і рівень відтворення матеріалу дітьми із ЗПР менше ніж 50%.

Ключові слова: старший дошкільний вік, пам'ять, мимовільне запам'ятовування, активне та пасивне мимовільне запам'ятовування, затримка психічного розвитку.

PECULIARITIES OF INVENTORY REMEMBERING IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN WITH DEAD MENTAL DEVELOPMENT IN FOREIGN STUDY

Abstract. The aim of the work. Research includes the study of features of the involuntary memorizing for the children of senior preschool age time-lagged psychical development at the study of foreign language. **Methodology.** Philosophical position on language as a product of the universal historical development of mankind, as the most important means of communication and social interaction, on the role of speech activity in the development of the communicative sphere of a child with mental retardation; provision for the availability of preserved features for each child with disabilities based on which it is appropriate to develop their potential; provisions of special psychology on general patterns of normal and abnormal development. **Scientific novelty.** Psychodiagnostic techniques have been used to study the levels of involuntary remembering of foreign vocabulary by older preschool children who have mental retardation and their peers with normal development. **Conclusions.** A sample study of the involuntary memory of 45 children with mental retardation and 42 older preschoolers with normal development found a pattern: visual evidence is better remembered when interacting with it and less than 50% of children with CRA play a role.

Key words: preschool age, memory, involuntary memory, active and passive involuntary memory, mental retardation.

Постановка проблеми. У психології та педагогіці однією з актуальних проблем є дослідження специфіки розвитку вищих психічних функцій у дітей, які мають затримку психічного розвитку (ЗПР) і відповідно навчально-виховна робота з ними. За даними Фролової А. Д. затримка розвитку пізнавальних здібностей відзначається у кожної десятої дитини старшого дошкільного віку. За даними Кротенко В. І., Оробей М. О. на сьогоднішній день кількість дошкільників із ЗПР складає 25-30% від загальної дитячої популяції (Кротенко, 2014, с. 333).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема затримки психічного розвитку була предметом дослідження у працях таких дослідників, як Борякова Н. Ю., Брокане І. Н., Вісковатова Т. П., Власова Т. А., Домишкевич С. А., Колодич О. Б., Коробейніков І. А., Лубовський В. І., Лутоян Н. Г., Подобед В. Л., Сак Т. В., Соколова Г. Б., Ульяновка У. В.

Метою роботи є аналіз психологічних особливостей запам'ятовування у старших дошкільників, які мають затримку психічного розвитку, при вивченні іноземної мови.